

جہنہ م واری پھشیمانان

- كتيب : جهنهم وارې پەشيمانان

- نقيسەر : تەحسین دۆسكى

- چاپا ئىككى ۲۰۰۶

- چاپخانهيا زانا دهۆك

- ژمارا سپارتنى ل پەرتۆكخانهيا گشتى ل هەوليېرى : ۳۵۹

ل سالا ۲۰۰۶

- ژ وەشانين پەرتۆكخانه جزيى ل دهۆكى .

جہنہ م
واری پہ شیمانان

تہ حسین نیبراہیم دؤسکی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ
الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ
وَنُصَلِّهِ ۖ جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ ﴾

سورة النساء : ۱۱۵

ب نافی خودایی مه زن و دلوفان

مروږف ده می ل کیتا با خودی و سوننه تا پیغه مبه ری - سلاف
لی بن - دزفرت و دخویت تی دئینه دهر کول هژماره کا نه یا
کیم ژ جهان ئه و به حسی جهنهمی وئاگری وی دکهن ،
و به حسی وی عذابی دکهن یا بو کافر و گونه هکاران ل ویری
هاتی به ناماده کرن ، و ل گه له ک جهان ژی خودی و پیغه مبه ری
وی خودان باوهران ژ قی جهنهمی دترسین ، ب رهنگه کی
وه سا مروږف پسپاره کی د گهل خو دکهت : ئه ری بوچی هنده
به حسی جهنهمی هاتی به کرن ، و بوچی هنده مروږف ژ ناگری
وی دئینه ترساندن ؟

د بهر سقی دا دی بیژین : خودی بو هندي ئه م بین داین دا ئه م
وی بناسین ، و په رستنا وی بکهین ، و ژ وی ترسین وی ئه مری یا
وی نه کهین ، و پیخه مهت ب جهننا قی نارمانجی خودی
گه له ک نشان ل سهر مه زنی یا خو داناینه وئهم پی ناگه هدار
کرینه ، دا ب ریکا وان ته قوال نک مه پیدایه ببت ، وجهنهم

- وئەو نەخۆشی و عەزا با تێدا هەمی - مەزنتیرینی وان نیشانانە ،
و ژ بەر کو ئەو - د قی ژینا مە یا دنیایی دا - ل بەر مە یا
فەشارتی یە و مە ب چاف نە دیتی یە ، خودایی مەزن وییغە مەری
وی وەصف و سالۆ خدانین وی ب بەرفرەهی بۆ مە داینە ، وئەم
ژی ترساندینە ، دا ئەف ترسا هە بۆ مە بێتە پالەدر کو ئەم د قی
دنیایی دا قەستا چاکیی بکەین ، و کریارین خو یین چاک بۆ خو
بکەینە پەرژان د نا قەبرە را خو و قی جەهنەمی دا .

ئارمانج ژ ترساندنا ب ئاگری ترساندن خو ب خو نینە ،
نەخیر ! ترساندنا ژ جەهنەمی وئەو رووندکی خەودان ژ بەر
دبارینت ئە گەر ئیکا هند ژ وی چی نە کەن ئەو بێتە
مروڤە کی خودایی و بگەهتە مەقاماتین بلند ، و خو ژ خوشیی
دنیایی یین بی بها و دلچوونین ئەرزان بە دەتە پاش ، چو مفاد وی
ترسی نابت ، و چونکی ترسا ژ خودی - ئە گەر یا دورست بت -
خودانی ب دورستی دگوهۆرت و مروڤە کی چاک ژ دورست
دکەت زانایە کی وەکی (عەبدللاهی کورێ موبارەکی) دەمی
پسیار ژ هاتی یە کرن : کیژ زەلام چیتەرە ، ئەوی د ریکا خودی
دا هاتی یە کوشتن ، یان ئەوی پتر ژ خودی دترست ؟ وی
گوت : ل نک من ئەوی پتر ژ خودی دترست .

وزانایین مه یین بهری دگوتن : مه ته لا وی دلی ترسا خودی
 تیدا وه کی مه ته لا وی مالی یه یا ب خودانی خو ئافا بت ، چی
 گا فا بی خودان ما دی کافل بت ، دل ژی هند دی یی ئافا بت
 هندی ترسا خودی تیدا بت ، چی گا فا ترسا خودی تیدا نه ما دی
 کافل ، ودل گا فا کافل بوو خودانی وی د چافین خه لکی دا دی
 سار بت ، خه لک نه فیانا وی دی هلگرن بیی بزائن بوچی وان
 نه و نه قییت !

وهو مروقی هند ترسا خودی دلی دا هه بت هه تا
 کو بهری وی ژ گونه هی بده ته پاش ، خودی که فاله تی
 ب به حه شتی دده ته وی ، خودایی مه زن د قورئانی دا دبیرت :
 ﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ﴾ (الرحمن : ۴۶) وزانایی
 تابعی یان (موجهد) د ته فسیرا فی نایه تی دا دبیرت : نه ف نایه تی
 هندی دگه هیت کو خودی ل سهر ههر نه فسه کی یی راوه ستایه
 وکریارین وی دبیت ، فیجا نه گهر ئیکی فیا تشته کی بکهت ،
 وخودایی خو ل بیرا خو ئینا وخو ژ وی تشتی دا پاش نه وی دو
 به حه شت بو هه نه .

فیجا دا کو نه م پیچه کی دلین خو ل سهر ترسا ژ خودی
 وعه زابا وی ل ناخه ته تی پهروه ده بکهین ، مه هه زکر چه نه ده کی
 ب به رفره هی به حسی جهنهمی بکهین ، دا بزاین کانی یا

ب چ سەر و بەرە ، و حالى وان بەخت رەشان دى چ بت ئەوين
- ژ بەر کار و کريارين وان - بەرى وان بو قى جەھنەمى دئىتە
دان ، وئارمانجا مە ژ قى چەندى - وەكى بەرى نوکە ژى مە
ئىشارەت دايى - ترساندن بو ترساندى نينه ، مەخسەدا مە ئەو
ئەف ترسە بەرى مە بەدەتە گوھورپىنى ، ئەم خو بگوھورپىن ،
دەستى ژ بى ئەمرى يا خودى بکيشين ، و بىنە ھندەك مروقتين چاک
وخيرخواز .. خيرخواز بو خو و بو کەس و کار و مللەتى خو ،
وئەفەدە ئارمانجا دىنى يا مەزن .

ھىقى يا مە ژ خودايى مەزن ئەو ھەند ترسا خو بکەتە د دليين
مە دا کو ئەم بى بژين ژينە کا سەرفەراز .

تەحسین دۆسكى

دھۆك ۲۰۰۶

نہو کارين گھف ب ناگري

ل خودانيں وان هاتسيه کرن

بهري ئهم بهحسيّ جههنه ميّ وسهرو بهريّ ويّ بكهين ، مه
دقيّت ب كورتي بهحسيّ وان كاران بكهين يين كو قورئانيّ
وسونه تيّ ب ئاشكه رايي گھف ب ناگريّ جههنه ميّ ل خودانيں
وان يين گونه هكار كرى ، بو هندیّ دا ئهم خو ژ فان گونه هان
بدهينه پاش .

وبهري ئهم دهست ب هژمارتا فان گونه هان بكهين دقيّت
ل بيرا خو بينين كو ئهف گونه هكارين ئهف گهفه ليّ هاتسيه
كرن ژ ئومه تا ئيسلامينه ، ئهون يين باوهري ب خوديّ
وييغه مبهري هه ، ژ بهر فان گونه هيّن وان بهريّ وان بو
جههنه ميّ دئيته ، بيّ كو ئهو د قيّ جههنه ميّ دا ئه بهدى بن .

۱- موخاله فا سونه تيّ :

ئيمام ئه حمده و ئه بوو داوود و حاكم و گهلهك زانايين دى
ژ موعاويه بيّ كورپى ئه بوو سوفيانى فه دگو هيژن ، دييژت :
پيغه مبهريّ خوديّ - سلاف ليّ بن - د ناف مه دا رابوو فه
وگوت : ﴿ألا إن من قبلکم من أهل الكتاب افترقوا على ثنتين

وسبعین ملة ، وإن هذه الملة ستفترق على ثلاث وسبعين ، ثتان وسبعون في النار ، وواحدة في الجنة ، وإنه سيخرج من أمتي أقوام تتجارى بهم تلك الأهواء كما يتجارى الكلبُ بصاحبه ، لا يبقى منه عرق ولا مفصل إلا دخله - هندی ئەو کیتابی بوون یێن بهری ههوه ل سەر هەفتی و دو دەسته کان لیکفه بوون ، و ئەف ملله ته ل سەر هەفتی و سی دەسته کان دی لیکفه بت ، هەفتی و دو د ئاگری دانه ، و ئیک د به هشتی دایه ، و د ناف ئومه تا من دا هندەك كهس دی پهیدا بن بیدعه و دلچوون و هسا دی تیکه لی وان بن وهکی ئەو ئیش د هەمی گههین لهشی دا دگه رییت یا ژ له قا سهیی هار دئیته مروفی .

ژ فقی هەدیسی ئاشکهرا دبت کو خودیر کرنا ژ سوننهت وریبازا پیغه مبهری - سلاف لی بن - و دو یکه فتناری وریبازین بیدعه چی یان یێن خه لکی ل دینی زیده کرین ، دبتە ئەگهرا چوونا ئاگری .

۲- مانا د ناف کافران دا :

چی نابت بو مروفی موسلمان ل وی وهلاتی ئاکنجی بیت یێن کوفر یا لی دهسهلات بت ، ئەگه هات و موسلمانان وهلاتی خو ههبت ، خودایی مهزن دبیرت : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ

قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاعَتْ مَصِيرًا . إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا - هندی ئەون ییښ ملیاکهت رحین وان دستین ، ووان زۆرداری ل خو کری ، کو ل جهی کافران ماین ومشهخت نه بووینه ناف موسلمانان ، ملیاکهت ب گه فکرن فه دبیزنه وان : هوین د مهسه لا دینی خو دا د چ حال دا بوون ؟ ئەو دی بیژن : ئەم د عەردی خو دا دلاواز بووین ، وئەم نه دشیاین زۆرداری یی وستەمی ژ خو لابدهین ، قیجا ئەو ب گه فکرن فه دی بیژنه وان : ئەری ما عەردی خودی یی فرمه نه بوو کو هوین ژ عەردی خو دەرکه فنه عەرده کی دی کو هوین تیدا ل سەر دینی خو پشت راست بین ؟ ئەوین هه جهی فه حەویانا وان ناگره ، وئەو پیستیرین جهی لی زفرینی یه . وئەوین دبیزار ژ میڕ وژن وزاروکان یین کو نه شین زۆرداری یی وستەمی ژ خو لابدهن ، وچو ریکان بو خو نابین کو پی ژ نه خوشی یی قورتال بین ، ئەو ناگه نه فی دویمای یی یا به حس ژ ی هاتی یه کون ﴿ النساء : ۹۷-۹۸ ﴾ .

۳- زۆرداریا د حوکمی دا :

زۆرداریا د حوکمی دا - چ ژ لایی مه زنی دهوله تی فه ، چ ژ لایی حاکمی وقازی فه بت - بهری خودانی خو دده ته

ئاگرې جههنهمې ، (ئه‌بوو داوود) ژ (بوره‌یده‌ی) فهد گوهیژت
دبیژت : پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - گوژت : ﴿ القضاة ثلاثة :
واحد في الجنة ، واثنان في النار ، فأما الذي في الجنة : فرجل عرف
الحق وقضى به ، ورجل عرف الحق فجار في الحكم ، فهو في النار ،
ورجل قضى للناس على جهل ، فهو في النار - قازی سینہ : ئیک
د به‌حشتی دایه ، ودو د ئاگرې دانه ، ئه‌وی د به‌حشتی دا :
ئهو زه‌لامه‌یی حقه‌ی زانی وحوکم بی کری ، وئهو زه‌لامی حقه‌ی
زانی وزوردار د حوکمی دا کری ئهو د ئاگرې دایه ، وئهو
زه‌لامی ب نه‌زاین حوکم د نافه‌را مروژان دا کری ئهو د ئاگرې
دایه . ﴿

٤- کرنا دره‌وی ژ کیسی پیغه‌مبه‌ری :

دره‌و ب خو ئیک ژ وان گونه‌هانه‌یین به‌ری خودانی خو
دده‌نه ئاگرې ، به‌لی ئه‌ف دره‌وا هه‌ه‌شتا کری‌تتر لی
دئیت ، وگونه‌ها وی پتر لی دئیت ، ئه‌گه‌ر ل سهر ناقي
پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - بیته‌کرن ، چونکی گوژتا پیغه‌مبه‌ری
- سلاف لی بن - شریعه‌ته ، وئهو شریعه‌ته‌کی ژ نک خو
بدانت و به‌ری خه‌لکی بده‌تی ، ئهو یی ژ هه‌ژی‌یه ب ئاگرې
جههنهمې بیته‌سوژن !

بوخاری و موسلمی ژ هژماره کا صهحابی یان فه گوهاستی یه ،
 دیبژن : پیغمبهری - سلاف لی بن - گوئی یه : ﴿ من کذب علیّ
 متعمداً فلیتبوأ مقعده من النار - ههچی یی ژ قهستا درهوی
 ژ کیسی من بکهت بلا جهی خو د ناگری دا دورست بکهت ﴾ .

0- خوّمه زنکرن :

موسلم ژ نه بوو هورهیری فه دگوهرت ، دیبژن : پیغمبهری
 - سلاف لی بن - گوئ : ﴿ یقول الله تعالی : الکبرياء ردائی ،
 والعظمه ایزاری فمن نازعني واحداً منهما أدخلته النار - خودی
 دیبژن : گه ورهیی ومه زنی جلکی منه ، وههچی یی
 ههفرکی یی سهرا وان د گهل من بکهت نه ز دی وی که مه
 د ناگری دا ﴾ .

وخوّمه زنکرن - وه کی پیغمبه ر ب خو د گوته کا خو دا
 دیبژن - نه وه مرؤف خه لکی کیم بکهت ، وخو ژ حهقی یی
 مه زنتربینت .

1- کوشتنا بی حق :

چ خوب خو بکوژت ، یان که سه کی دی یی بی گونه
 بکوژت ، خودایی مه زن د قورئانی دا دیبژن : ﴿ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا
 مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ
 عَذَابًا عَظِيمًا - وههچی یی ته عداپی یی ل خودان باوهره کی

بکته ، و ژ قهستا وبی حقه وی بکوژت ، جزایی وی
جهنهمه ، ههروهه دئی تیدا بت د گهل غهزه با خودی
وده رکهفتنا ژ رهحما وی ، و خودی دژوارترین عهزاب بو وی
ناماده کریه ژ بهر قی تاوانا مهزن یا وی کری ﴿ (النساء :
۹۳) .

۷- خوارنا ربایی :

وربا ژی ئیک ژ وان گونه هانه بین خودانی خو دبه نه ناگری ،
وه کی خودایی - د قورئانی دا - ده می بهحسی وان مرو فان دکته
بین ل خوارنا ربایی دزقن دیبژت : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا
يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ
مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَاتَّهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ - نهوین ربایی دخون ل ئاخره تی
ژ قهبران رانابه قه وه کی وی نهبت نهوی دین یی شهیتانی
دهستکرییی ، چونکی وان دگوت : ههما فروتن ژی وه کی
رباییه ، کو ههردو د حهلالن ، ومالی زیده دکهن ، ئینا خودی
ئهو درهوین ده ریخستن ، وئاشکهره کر کو وی فروتن یا
حهلالکری وربا یا حهرامکری ، ژ بهر کو مفا بو خه لکی
د کرین و فروتنی دا هدییه ، وئستغلال و بهرزه کرن و تیچوون

د ربایێ دا هه‌یه . ڤیجا هه‌چی یی حوكمی خودی د ربایێ دا
 گه‌هشتی ووی خو ژێ پاشقه‌لیدا ، نه‌وا وی به‌ری هه‌رامبوونی
 کری بو وی یه‌ وچو گونهل سه‌ر وی نینه ، وکاری وی
 ل ده‌می بیته‌ خه‌ما خودی یه ، نه‌گه‌ر ل سه‌ر تو‌با خو‌ ما خودی
 خیرا قه‌نجیکاران به‌رزه‌ ناکه‌ت ، و نه‌گه‌ر ل ربایێ زڤری فه‌ پشتی
 حوكمی خودی زانی ، نه‌و وی خو‌ هیژای جزادانی کر ،
 وه‌یجه‌ت ل سه‌ر خو‌ په‌یدا کر ، له‌و خودی گۆت : نه‌و
 خه‌لکی ئاگرینه ، هه‌روه‌ر دی تیدا بن ﴿ ١٧ ٠

٨- خوارنا مالێ خه‌لکی بێ حق :

خودایی مه‌زن دیته‌ت : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ
 بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا
 أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا . وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا
 فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا - ئه‌ی گه‌لی نه‌وین
 د باوه‌ری یا خو‌ دا ب خودی و د دوێکه‌فتنا پیغه‌مه‌ری دا سلاڤ
 لی بن دراست ، بو هه‌وه‌ یا حه‌لال نینه هه‌نده‌ک ژ هه‌وه‌ مالی
 هه‌نده‌کان بێ حق بخۆن ، وه‌سا تی نه‌بت کو ب رپکه‌کا شه‌رعی
 وکه‌سه‌به‌کا حه‌لال بت و ب رازیبوونا هه‌وه‌ بت ، وه‌نده‌ک ژ هه‌وه‌
 هه‌نده‌کان نه‌کوژن ڤیجا هوین ب کرنا وی تشتی خودی
 هه‌رامکری تی بچن . هندی خودی یه‌ د وان هه‌می تشتان دا یین

وی فہرمان پی ل ہہوہ کری وھوین ژئی داینہ پاش ب ہہوہ
یی دلوقانکار بوویہ . وھہچی یی ژ تہعدایی وپی لیڈانا
شریعتی وی تشتی بکھت یی خودی ھوین ژئی پاشقلیدین
وہ کی دزی یی وژیستاندن غشی ، خودی پاشی دی وی کہ تہ
د ناگری دا وئہو دی تام کہ تہ گہرما وی ، وئہو ل سہر خودی
یا ب ساناهی بوویہ ﴿ ۹ 》 .

۹- چیکرنا تہصویران :

ئہوین تہصویرین وان تشتین خودان رح چی دکھن بۆ ھندی
دا وہ کی چیکری یی خودی چی بکھن ، عذابا قان ل نک خودی
رؤژا قیامت یی ژ عذابا ھمی مروقان دژوار ترہ ، وہ کی
د حدیسہ کا دورست دا یا بوخاری وموسلمی ژ (عہدبلاھی
کورپی مہسعودی) قہ گواستی ھاتی : پیغمبر - سلاف لی
بن - دیبڑت : ﴿ أشد الناس عذاباً يوم القيامة المصورون ﴾ .

۱۰- مہیلداری بۆ زورداران :

ئہفہ ژئی ژ ئہ گہرین چوونا ناگریہ ، وہ کی د ئیہ تہ کی دا
ھاتی : ﴿ وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فْتَمَسْكُمْ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ
دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ 》 - وھوین مہیلداری یی بۆ وان
نہ کھن یین زورداری یی دکھن ، دا ناگر ب ہہوہ نہ کہفت ،

وهه وه ژبلی خودی چو پشته فان نین هه وه ب سهر بیخن ،
وسهر کاری یا هه وه بکن ﴿ (هود : ۱۱۳) .
و ژ مهیلداری یا بو زوردارانه مروف هه ژ زوردارای یا وان
بکته ، و پشته فانی یا وان سهر بکته ، ودو یچوونا ریازان وان
بکته .

II - پهنگه کس ژن وزه لمان :

د ده دیسه کی دا یا (موسلم) ژ (نه بو هورهیره)
قه دگو هیژت هاتی به ، پیغه مبهه - سلاف لی بن - دیژت :
﴿ صنفان من أهل النار لم أرهما : قوم معهم سياط كأذناب البقر
يضربون بها الناس ، ونساء كاسيات عاريات ، مائلات مائلات ،
رؤوسهن كأسنمة البخت المائلة ، لا يدخلن الجنة ولا يجدن ريحها ،
وإن ريحها لتوجد من مسيرة كذا وكذا - دو توحین جههنه میان
هه نه من نه دیتینه : هندهك مروفن هندهك قامچی یین وه کی کوریین
چیلان د دهستان دا هه نه ددانه مروقان ، وهندهك ژن ب جلکن
ودرویسن ، ب قه هژ هژاندا خو ده می ب ریقه دچن بهری
خه لکی دده نه خو ، سه ریڼ وان وه کی پشته حیشت ریڼه ، نه نه و
دچنه به حه شتی ، وه نه و بینا به حه شتی سه ح دکهن ، وهندی بینا
به حه شتی به هنده هنده دویر دچت ﴾ .

۱۲- نه‌وین حیوانی عذاب ددهن :

(موسلم) ژ (جابری) څه‌دگوهرت ، دبیژت : پیغهمبه‌ری
- سلاف لی بن - گوټ : ﴿ عرضت علي النار ، فرأيت امرأة من
بني اسرائيل تعذب في هرة لها ، ربطتها فلم تطعمها ، ولم تدع
تأكل من خشاش الأرض ، حتى ماتت جوعاً - ئاگر بو من هاته
نیشادان ، ژنه‌کا ئسرائیلی من دیت ژ بهر کتکه‌کا وی دهاته
عه‌زابدان ، وی نه‌و گریډابوو وخوارن نه‌ددای ، ونه‌دهیلا نه‌و
ب خوټ ده‌فی خوټ گيایی عه‌ردی بخوټ ، حه‌تا ژ برسان دا
مری ﴾ مه‌عنا : عه‌زابدانا حه‌یوانی بی نه‌زمان ژی دېته نه‌گه‌را
چوون ئاگری .

۱۳- داخوآزا علمی نه‌ بو خودی :

یان ژی بلا بیژین : نه‌ ئیخلاصا د خواستنا علمی دا ، (ئبن
ماجه) حه‌دیسه‌کی ژ (جابری) څه‌دگوهرت ، دبیژت :
پیغهمبه‌ری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ لا تَعْلَمُوا العلم لتباهوا به
العلماء ، ولا تماروا به السفهاء ، ولا تخيروا به المجالس ، من
فعل ذلك فالنار النار - خوټ فیری علمی نه‌که‌ن دا هوین د ناف
زانایان دا خوټ بی مدزن بکه‌ن ، وه‌فرکی بی پی د گه‌ل نه‌زانان
نه‌که‌ن ، ودیوانان بو خوټ پی نه‌هلیژیرن ، هه‌چی بی وه‌ بکه‌ت
ئاگر بو وی هه‌یه‌ ئاگر ﴾ .

۱۴- خوارن و قەخوارن د ئامانسی زێڕ و زیشی دا :

(بوخاری و موسلم) ژ (أم سلمه) یی قەدگوهیزن ،
 دیبژت : پیغەمبەری - سلاف لی بن - گوٲ : ﴿ من شرب في
 إناء من ذهب أو فضة فإنما یجر جر في بطنه ناراً من جهنم -
 هەچی یی د ئامانەکی زێری یان زیشی دا قەخۆت هەما ئەو
 ئاگرەکی ژ جههنەمی د کەتە زکی خۆ ﴾ .

و د قی مەسەلی دا فەرقا زەلامی وژنی نینە ، بۆ هەردوووان
 حەرامە د قان رەنگە ئامانان دا بچۆن و قەخۆن .

۱۵- ئەوی دارا سیبەری بېرت :

ئەو دارین ل سەر ری وریپاران یین کو خەلک خۆ ددەنە بەر
 سیبەرا وان ملکەکی گشتی یە ، خەلک هەمی مفای بۆ خۆ ژ ی
 دبینن ، لەو حەرامە بۆ مروٲی بچت وان داران بېرت ، (ئەبوو
 داوود) ژ (عەبدللاهی کوری حوبەیشی) قەدگوهیزت ،
 دیبژت : پیغەمبەری - سلاف لی بن - گوٲ : ﴿ من قطع سدرۃ
 صوب الله رأسه في النار - هەچی یی دارەکی بېرت خودی سەر
 و سەر وی دی هاڤیتە د ئاگری دا ﴾ .

ئەقە ھندەک ژ وان گونەھان بوون یین خودی و پیغەمبەری وی
 - سلاف لی بن - گەف ب ئاگری جههنەمی ل خودانیین وان
 کری ، خودی مە ژ وان کاران پاریژت .

ترساندنا ب ناگری

د قورنانی وسوننه تی دا

بهری نوکه مه گوت : خودی پیغه مبهری وی - سلاف
لی بن - د گهلهك گوتین خو دا ئه م ژ ناگری جههنه می
ترساندینه ، بو هندی دا تهقوال نك مه پهیدا بیت ، وئف ترسا
هه مه بکه ته مروځین خیرخواز وقه نجیکار ، ول ځیری مه دځیت
چهند نایهت وحه دیسان - بو نموونه - د ځی دهلیقه بی دا
فه گیرین .

ژ نایه تین قورنانی :

خودایی مه زن دیبژت : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ
وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا
يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ - ئه ی ئه وین باوهری
ب خودی ئینای ودویکه فتنا پیغه مبهری وی کری ، هوین خو
وعه یالی خو ب گوه دانان فهرمانا خودی ژ وی ناگری
پاریژن بی ب مروځ وبهران دځته هلکرن ، هندهك ملیاکه تین
ب هیژ وزفر خه لکی وی ناگری عه زاب ددهن ، وئهو بی

نهمری یا خودی ناکه ، ووی تشتی دکهن یی فهرمان پی ل وان
دئیته کرن ﴿ (التحريم : ٦) .

ول جهه کی دی دبیزت : ﴿ فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ - فَيَجَا هَوِين ب باوهری ئینانا
ب پیغه مبهری سلاف لی بن و ب گوهداری یا خودی خو ژ وی
ئاگری بیارین یی ب مروژ و بهران د ئیته خو شکر ، نهوی بو
کافران هاتی په ناماده کرن ﴿ (البقرة : ٢٤) .

ودبیزت : ﴿ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ - وهوين
په رڼانه کی بو خو د نابهرا خو ووی ئاگری دا بدان یی بو
کافران هاتی په ناماده کرن ﴿ (آل عمران : ١٣١) .

ودبیزت : ﴿ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ
ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَاعِبَادِ فَاتَّقُونِ - روژا قیامه تی بو وان
زیانکاران د جهه نه می دا هنده ک پارچه یی عهزابی ژ ئاگری
د سهر وان دا هه نه وه کی وان عه ورین که فینه سه ریک ، و د بن
وان ژی دا هنده ک پارچه هه نه . ب فی عهزابا ژيگوتی خودی
به نی یی خو دترسینت ، دا نه و هشیار بن . نهی به نی یی من
فیجا هوین ته قوا من بکه و گوهداری یا فهرمان یی من بکه ﴿
(الزمر : ١٦) .

و دیبژت : ﴿ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ . كَلَّا وَالْقَمَرِ . وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ . وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ . إِنَّهَا لِأَحَدَى الْكُبَرِ . نَذِيرًا لِلْبَشَرِ . لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ - وهه‌ما ئاگر شی‌ره‌ت و بیرئینانه‌که بو مرۆفان . مه‌سه‌له نه یا وه‌سایه وه‌کی وان گوژی کو دره‌و ب وی کری یا پیغه‌مبه‌ری بی‌هاتی ، خودی ب هه‌یفی سویند دخۆت ، و ب شه‌فی ده‌می دچت و دبۆرت ، و ب سپیدی ده‌می گه‌ش و ئاشکه‌را دبت ، هندی جه‌هنه‌مه تشته‌کی مه‌زنه ، دا خه‌لك بترسن ، بو هه‌ر که‌سه‌کی بقی‌ت ژ هه‌وه کو ب کرنا باشی‌یان خو نیژیکی خودی بکه‌ت ، یان ب کرنا گونه‌هان پاش بکه‌فت ﴾ (المذثر : ۳۱-۳۷) .

و ژ هه‌دیسی پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - :
(ئه‌حه‌د) ژ (نوه‌مانی کوری به‌شی‌ری) فه‌دگوه‌یزت ، دیبژت : من گوهل پیغه‌مبه‌ری بوو - سلاف لی بن - خوتبه دخواند و دگۆت : ﴿ ئەز هه‌وه ب ئاگری دترسینم ، ئەز هه‌وه ب ئاگری دترسینم ﴾ و ده‌نگی خو هند بلندکر هه‌تا ئه‌گه‌ر زه‌لامه‌ك ل بازاری با دا گوهل ده‌نگی وی بت .

و (بوخاری و موسلم) ژ (عه‌دی بی کوری حاته‌می) فه‌دگوه‌یزن ، دیبژت : پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - گۆت : ﴿ خو ژ ئاگری پباریزن ﴾ پاشی روی بی خو وه‌رگی‌را ، سی

جاران ، حهتا مه هزر كر ئه و يى بهرى خو دده تى ، پاشى گوت :
﴿ اتقوا النار ولو بشق تمره فمن لم يجد فبكلمه طيبه - خو ژ ناگرى
پاريزن نه گهر خو ب پرته كا قه سپى بت ، وهه چى يى نه و ژى
نه بت بلا ب گوتنا خوش خو ژ جههنه مى پاريزت ﴾ .

مه عنا : دانا خيرا - نه گهر خو دكيم ژى بن - مروقى ژ ناگرى
جههنه مى دپاريزت ، وهه چى يى چو تشت نه بن بكه ته خير ، بلا
ب ناخفتنا خو د گهل خه لكى باخفت ، نه و ژى دى وى
پاريزت .

و (بوخارى و موسلم) ژ (نه بوو هورهيره) قه دگوهيزن ،
دبيژت : پيغه مبهري - سلاف لى بن - دبيژت : ﴿ انما مثلي ومثل
أمتي كمثل رجل استوقد نارا فجعلت الدواب والفراس يقعن فيها ،
فأنا آخذ بحجزكم عن النار ، وأنتم تقتحمون فيها - مه ته لا من
ومه ته لا نوم هتا من وه كى مه ته لا وى زهلامى يه يى ناگره كى
هلكهت ، فيجا پيشك وبه لاتينك بين وبكه قنى ، نه زه وه دگرم
دا هوين نه كه قنى ، وهوين خو دهاقنى ﴾ .

ترسا ژ ناگراس

وحالسن وان كه سپن ژن دترسن

وحتا گوتنا مه يا ناشكه را بت دي ناخفتنا خو ل سهر چه ند
پشكه كا ليكفه كه ين :

أ- ترسا ژ جههنه مي كه س ژي خلاص نابت :

جههنه م نهو جهه يي خودي بو وان كه سان ناماده كرى يين
پي ل نه مري وي ددانت ، و پشت ددهنه راسته ري يا وي ،
و چونكي چو مروژ ژ بي نه مري يا خودي دپاراستي نين ، كه س
ژ وان يي پشت راست نينه كو خودي وي نه به ته ئاگري ، خو
ملياكه تين خودي نه وين وه سا هاتينه ئافراندن كو نه شين بي
نه مري يا خودي بكن خودي كه في ب جههنه مي ل وان دكه ت
نه گهر نهو ژ بن نه مري خودي دهر كه فتن ، خودايي مه زن
ديوت : ﴿ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَلَيْسَ بِنَجْرِيهِ جَهَنَّمَ
كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ - وه چي فريشته يي ديوت : نهو خودي به
جزي وي جههنه مه ، ووه كي في جزاي نه م ددهينه ههر زوردار
وبوتپه ريسه كي ههيت ﴾ (الإسراء : ٣٩) .

وهه ر نهف گهفه ل پیغه مبه ری خودی ژی - سلاف لی بن -
یا هاتی به کرن نه گهر وی شریکهك بو خودی د پهرستی دا
دانا ، خودایی مه زن دیبژت : ﴿ ذٰلِكَ مِمَّا اَوْحٰى اِلَيْكَ رَبُّكَ مِنْ
الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتُلْقٰى فِيْ جَهَنَّمَ مَلُوْمًا مَّدْحُوْرًا
- نهف نه حکامین مه ناشکرا کرین ، وفهرمان پیکرنا ب کارین
باش ، وپاشقه لی دانا ژ نه خلاقین خراب ، ژ وی وه حی بی به یا مه
بو ته هنارتی - نهی موحه ممه د - . وتو - نهی پیغه مبه ر یان
نهی مروّف ب رهنگه کی گشتی - چو شریکان بو خودی
د پهرستی دا نه دانه ، نه گهر دی ئیه هافیتن د ناگری جههنه می
دا ، تو ب خو وخه لك ژی دی لومه ی ته کهن ، و ژ ههر
خیره کی تو دی بی دهر کری بی ﴿ (الانبیاء : ۲۹) .

و دهندهك ریوایه تین هه دیسا شفاعته تا مه زن دا ل رۆژا
قیامه تی هاتی به : ده می مروّف دچنه نك پیغه مبه ران ئیک ئیکه دا
نهو بین مه هده ری ل نك خودی بو خه لکی مه حشه ری به کهن ،
هه ر ئیک ژ وان دیبژت : خودایی مه نه قروّ وه سا یی عیجز بووی
چو جار ان نهو وه سا عیجز نه بوویه ، من فلان کار یی کری نه ز
دترسم نهو من به افیتنه د ناگری دا !

قیجا نه گهر نهفه پیغه مبه ر بن وهنده ژ جههنه می بترسن ،
مه عنا بین ژ وان دکیتر دقیت ترسا وان ژ ناگری یا پتر بت .

وبەر ئەم خۆ ڤه گوهیزینه خاله کا دی مهسهلهك ههیه دڤیت
ئەم ئیشاره تی بدهینی : زانا یین مه یین پیشی یی دگوتن : چی نابت
مروڤ ب ترسی ب تنی پەرستنا خودی بکەت ، وچی نابت
مروڤ ب هیقی یی ب تنی پەرستنا خودی بکەت .

مه عنا ڤی گوتنی چیه ؟

مه عنا وی ئەوه : چی نابت ترسا مروڤی ژ خودی وجههنهمی
ئیکا هند زی چی بکەت ئەو ژ رهها خودی بی هیقی بیت ،
وپتر هزرا وی ئەو بت ئەو جههنهمی یه ، هەر وهسا چی
نابت ئەو هند یی ب هیقی بت کو خۆ ژ عهزا با خودی پشت
راست بکەت ، وهه می هزرا وی ئەو بت ئەو بهحهشتی یه ،
بهلکی ترسا وی وهیقی یا دڤیت هندی ئیک بن .

(ئەبوو نوعهیم) ژ ئیمامی عومه ر ڤه دگوهیزت کو وی
دگوت : ئەگەر دهنگهك ژ عهسمانی بی و بیژت : گهلی
مروڤان هوین هه می هه ر نه بهحهشتی زهلامهك تی نه بت ، ئەز دی
ترسم کو ئەز ئەو بم !

و ئیمام ئەحه د گوتنه کی ژ عوتمانانی ڤه دگوهیزت ، دیژت :
ئەگەر ئەز د ناڤه را بهحهشتی وجههنهمی دایم ، و ئەز نزاخم بهری
من بو کیفه دی ئیته دان ، ئەز دی حەز کەم بیمه خولی بهری
ئەز بزاخم بو کێژ لایی دی ئیمه برن .

مهعنا : ترسا وان ژ خودی کو نهو بچنه جههنه می ، وهیقی یا وان ژی کو نهو بچنه بههشتی هندی ئیک بوو .. ومروڤین زانا دگوتن : نهوی ب هیقی بی ب تنی پهرستنا خودی بکته نهو (مهرجنی به) ، ونهوی ب ترسی ب تنی پهرستنا خودی بکته نهو (ههرووری به - ژ خهوارجانه) . ومهرجنی نهون یین دیژن : باوهری یا دلی ب تنی بهسه کو مروڤ ژ خودان باوهران بت ، وخهوارج نهون یین دیژن : مروڤ ب کرنا گونهین مهزن کافر دبت .

ب- چهند بترسین ؟

پشتی نهفا بوری پسپارهك دئیه هلیخستن : نهری ترسا مه ژ خودی کو نهو مه بته جههنه می ههتا ترسه کا ژ قایده بت دقیت یا چهند بت ؟

د بهرسقی دا دی بیژین : ترسا ژ قایده ژ ئاگری جههنه می هنده هندی بهری مروڤی بدهته کرنا وان کارین خودی ل سهر وی واجب کرین ، ووی ژ وان کاران بدهته پاش یین خودی ل سهر وی ههرام کرین .. وچی گاڤا ترسا وی ژ فی زیدهتر لی هات وئیکا هند ژ وی چیکر کو نهو دهست بدهته کرنا زیده سونهتان ، وگهلهك خو ژ کارین مه کرووه وتشتین گومان ژی تیدا ههی بدهته پاش ، نهو باشتره ، وخیرا وی پتره .

بهلى گافا نه ف ترسه ل نك وى هند زېده بوو كو ئيدى بى
هيقى بېت ، وبيژت : سدا سده نهز جههنهميمه ، قيچا روينته
خواري ودهست ژ كاري بهر دوت وبيژت : يا ژ قهستايه ههر دى
چمه جههنهمى ، يان نه ف ترسه ئيكا هند ژ وى چي بكهت كو
نهو خو ژ حلالى ژى بدهته پاش ، يان بكهفته ناف نقينا ، نه ف
ترسا يا باش نابت ، چونكي مه خسه د ژ ترسا ژ جههنهمى نهوه
مرو ف بېته ژ وان كه سان يين گوهداري يا خودى دكهن وبى
نهمرى يا وان نه كهن .

خودى جههنهم بو هندى يا داي دا بو عه بدېن وى بېته پالدهر
كو نهو نهمرى وى ب جه بين و هيقى يا ره چا وى بكن ، نه بو
هندى دا نهو بى هيقى بسن .. ههر چهنده دقيت ژ بير نه كهين
كو وهلى يين خودى - پشكا بزاره ژ مرو فان پشتي پيغمبه ران -
ترسا وان ژ جههنهمى و راوه ستانا وان ل بهر دهستى خودى
ل ناخره تى وه ل وان دكر وان تام ژ خوشى يين دنياى نه دديت ،
بهلكي هندهك جاران وان ههر هاى ژ دنياى ب خو نه دما ،
جاره كي ناگر به ربوو مالا ئيمام (زين العابدين) كورې
حوسه ينى كورې ئيمام عهلى - خودى ژ وان رازى بت - نهو
د نقيرى دابو ، سه رى خو دانا بوو سوجوودى ، هنده كان گازى
كرى نهى نه ف بى پيغمبه رى ، ناگره ناگره ، نهو ژ سوجدى

ړانه بوو ، پشټی وی نفیثرا خو خلاص کړی ، خه لکی ناگر
 شه مراند بوو ، وان گوټی : ما ته های ژ ناگری نه بوو ؟ وی
 گوټ : نه ز ب ناگری دی فه یی موژیل بووم !

ج- حالی وان یین کو ژ ناگری دترسن :

ودا پتر بو مه ناشکه را بیت کانی حالی وهلی یین خودی
 د گهل ترسا ژ ناگری چ بوو ، مه دقیت هنده ک نموونديان
 ژ دیروکا وان فه گیرین .

خودایی مه زن ده می - د قورنایی دا - به حسی ناگری مه یی
 دنیایی دکه ت دیبژت : ﴿ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ . أَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ
 شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ . نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَمَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ
 - نه ری وهه وه نهو ناگر دیتی به یی هوین هل دکهن ، نه ری هه وه
 نهو دار دایه یا ناگر ژی هل دبتی یان نه مین مه نهو دای ؟
 نه مین مه نهو ناگری هوین هل دکهنی بو هه وه کری به بیرئینان
 دا هوین بیرا خو بی ل ناگری جههنه می یین ، ودا بو ریقنگان
 بېته مفا ﴿ (الواقعة : ۷۱-۷۳) .

ژ بهر فی چه ندی گله ک وهلی یین خودی ده می ناگری
 دنیایی ددیت فی ناگری بیرا وان ل ناگری جههنه می دئینافه ،
 (نیمام نه حمه د) ژ سه حابی یی پیغه مبه ری - سلاف لی بن -
 (عه بدللاهی کوری مه سعوودی) فه دگو هیزت و دیبژت :

جاره کي ټه و د بهر هنده ک هددادان را بوړی وان کویرهي
ناگری خوش ذکر ، ئينا ټه دلگرتی بوو وکفت .

و (عه لائي کورې موحه ممدی) دبېژت : روزه کي
ټه ز چوومه نک (عه طائي سوللمی) ل مالا وی من دیت یی
دلگرتی بووی ، من پسپارا ژنکا وی کر : وی خیره ؟ گوټ :
جیرانا مه تهنویر هلکری ، گاڅا وی ټه دیتی دلگرتی بوو
وکفت . وگه له ک وهلی یین خودی هه بوون ترسا ژ جههنه می
خه و ژ چاقین وان ره فاندبوو ، له و ټه هه قالین شه فی بوون ،
دهمی خه لک ب شه فی دکه فتنه خه وان گران ، ټه و رادبوون
وبه ری خو ددانه قیلي ودهست ددانه کرنا نقیژان .

وترسا ژ جههنه می که نی ژ لیقین وان ره فاندبوو .. روزه
حه ججایی زوردار وهلی یی خودی (سه عیدی کورې
جوبه یری) ئینای دا بکوژت ، گوټی : من یی زانی تو چو جاران
ناکه یه که نی ؟ وی گوټ : چاوا بکه مه که نی وجههنه یا هاتی یه
شاراندن ، وزنجیر یین هاتی یه دانان ، وزه بانی یین هاتینه
ناماده کرن ؟!

و د هه دیسه کي دا یا (ئبن حبان) ژ (ټه بوو ذهری)
فه دگو هیژت هاتی یه ، دبېژت : من پسپار ژ پیغه مبه ری - سلاف
لی بن - کر : ټه ری صوحوفین مووسای چ بوون ؟ وی گوټ :

مفایی ترسا ژ ناگری

پشتی بۆ مه دیاربووی کو ژ تشتین فدره مروڤ ژ جههنه می
بترست ، پساره ک دی ئیته هلیخستن : ئه ری مفایی ترسا
ژ ناگری چیه ؟

به ری نوکه مه گوټ : مفایی مه زن یی کو ترسا ژ جههنه می
دگه هینته خودانی خو ئه وه کریارین وی ب شریعه تی توخووب
دده ت ، و به ری وی دده ته قهنجی یی و خیرخوازی یی ، و ژبلی فی
مفایی یی کو د دنیایی دا دئیته دیتن مفایه کی دی یی مه زن تر
هده ل ناخه ته دی دگه هته خودانی ، ئه و ژی پاراستنا ژ ناگری
جههنه می یه .

وده لیل ل سهر فی چه ندی ئه ف چه دیسه نه :

(نه سائی و ترمزی) ژ (ئه بوو هورهیره ی) قه دگو هیژن ،
دبیژت : پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ لا یلج النار
رجل بکی من خشية الله حتی یعود اللبن فی الضرع - ئه و زه لامی
ژ ترسین خودی دا بکه ته گری ئه و ناچته ناگری هه تا شیر
دزق ته گوهانی ﴾ .

و (ترمذی) ژ (عبدللاهی کورئ عہبباسی) فہدگوہیژت ،
 دبیژت : من گوہل پیغمبہری - سلاف لی بن - دگوت :
 ﴿ عینان لا تمسهما النار : عین بکت فی جوف اللیل من خشية
 الله ، وعین باتت تحرس فی سبیل الله عز وجل - دو چاف ہدہ نہ
 ناگر فی نا کہفت : نہو چافی ل نیفا شہفی ژ ترسا خودی دا بکہتہ
 گری ، ونہو چافی نہنفت حہرہسی بی د ریکا خودی بگرت ﴾ .

و (نیمام نہمہد) ژ (ئەبوو رەیحانہی) فہدگوہیژت ،
 دبیژت : پیغمبہری - سلاف لی بن - گوت : ﴿ حرمت النار
 علی عین دمعت أو بکت فی جوف اللیل من خشية الله ، وحرمت
 النار علی عین سہرت فی سبیل الله - ناگرل سہر وی چافی ہاتہ
 حہرامکرن بی ل نیفا شہفی ژ ترسا خودی دا بکہتہ گری ، وناگر
 ل سہر فی چافی ہاتہ حہرامکرن بی ب شہف حہرہسی بی د ریکا
 خودی دا بگرت ﴾ و د ریوایہ تہ کا دی دا ہاتی یہ : ﴿ وحرمت
 النار علی عین غضت عن محارم الله أو فقئت فی سبیل الله - وناگر
 ل سہر وی چافی ہاتہ حہرامکرن بی ژ بہر یخودانا حہرامی بی
 ہاتبہ گرتن ، یان د ریکا خودی دا ہاتبہ پھ قاندن ﴾ .

و د حہدیسہ کا دی دا یا (بوخاری وموسلم) ژ (ئەبوو
 ہورہیرہی) فہدگوہیژن ، ہاتی یہ : پیغمبہر - سلاف لی بن -
 بہحسی وان ملیاکہ تان دکہت نہوین دچن ل مہ جلسین زکری

دگەرپیین ، دیبژت : ﴿إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَسْأَلُهُمْ - وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ -
فیقول : مم یتعودون ؟ فیقولون : من النار ، فیقول : وهل رأوها ؟
قالوا : لا والله ما رأوها ، فیقول : كيف لو رأوها ؟ فیقولون : لو
رأوها كانوا أشد منها فراراً وأشد منها مخافة ، قال : فیقول : إني
أشهدكم أني قد غفرت لهم - خودی پسیاری ژ وان ملیاکەتان
دکەت - وئەو ژ وان زانائره ب وان - دیبژت : ئەو خو
ژ چ دپاریژن ؟ دیبژن : ژ ئاگری ، خودی دیبژت : ما وان ئەو
دیتی یە ؟ ملیاکەت دیبژن : نە ب خودی وان ئەو نەدیتی یە ،
خودی دیبژت : پا ئەگەر وان ئەو دیتبا دا چاوا بت ؟ ملیاکەت
دیبژن : ئەگەر وان ئەو دیتبا ئەو پتر دا ژێرەڤن ، ودا پتر
ژێر ترسن ، گوټ : قیجا خودی دیبژت : ئەز هەو دیکەمە شاهد
کو من گونەهیین وان بو وان ژیریڤن 》 .

نوکه جههنهم ل کيفيه ؟

گومان تیدا نینه کو جههنهم - هەر وەسا بەحەشت ژى - نوکه هەنە و دچیکرینه ، و ئەف چەندا ژ ئایەتین قورئانی و حەدیسین پیغەمبەرى - سلاف لی بن - دئیتە زانین ، و وە نینه وەکی هەندەك دەستە کین بیدەچی - وەکی موعتەزلی و قەدەرىیان - دبیژن کو بەحەشت و جههنهم نوکه نین و ل رۆژا قیامەتی ژ نوی خودی وان چی دکەت .. نەخیر ! خودی و پیغەمبەرى وى - سلاف لی بن - ب مە ددەنە زانین کو هەر ژ نوکه بەحەشت و جههنهم هەنە ، بەلکی هیژ مەرۆف نەهاتینە ئافراندن خودی بەحەشت و جههنهم چیکرەبون ، و دانانا ئادەمی و حەوواى د بەحەشتی دا پشتی هاتینە ئافراندن تشتەکی ئاشکەرایە ل بەر مە هەمی یان ، هەر وەسا دیتنا پیغەمبەرى - سلاف لی بن - بو بەحەشتی و جههنەمی وەکی د حەدیسین معراجی و هەندەك حەدیسین دى دا هاتى .

ئیمامی (طەحاوی) د عەقیدەیا خو دا دبیژت : « بەحەشت و جههنهم دچیکرینه ، نە ب دویمایى دئین و نە پویج دبن ، و هەندى خودی یە بەرى چیکرى یان بەحەشت و جههنهم چیکرینه ، و هەندەك خەلك بو چیکرینه ، قیجا هەچی یى وى بقیت ژ وان ئەو

ب قەنجی یا خو دی وی بەتە بەحەشتی ، وەهەچی یی بقیّت ژ وان
ئەو ب دادی یا خو دی بەتە ئاگری ، وەهەر ئیک دی وی کاری
کەت یی بۆ هاتی یە دان ، و دی گەهتە وی دویماهی یی یا بۆ
هاتی یە دورستکرن ، و خیر و شەر بۆ بەنی یان دنقیسینە .

و ناسکەرترین دەلیل سەر هەبوونا بەحەشتی و جەهنەمی ،
و کو خودی ئەو ئافراندینە ، ئەو حەدیسە یا (ئیمام ئەحمەد)
ژ (ئەبوو هورەیرە) قەد گوھیزت ، دبیزت : پیغەمبەری
- سلاف لی بن - گۆت : ﴿ لما خلق الله الجنة والنار ، أرسل
جبریل ، قال : انظر إليها ، وإلى ما أعددت لأهلها فيها ، فجاء ،
فنظر إليها ، وإلى ما أعد الله لأهلها فيها ، فرجع إليه ، قال :
وعزتك لا يسمع بها أحد إلا دخلها ، فأمر بها فحجبت بالمكاره ،
قال : ارجع إليها فانظر إليها ، وإلى ما أعددت لأهلها فيها ، قال :
فرجع إليها ، وإذا هي قد حجبت بالمكاره ، فرجع إليه ، وقال :
وعزتك قد خشيت أن لا يدخلها أحد . قال : اذهب إلى النار
فانظر إليها ، وإلى ما أعددت لأهلها فيها ، فإذا هي يركب بعضها
بعضا ، فرجع ، قال : وعزتك لقد خشيت أن لا يسمع بها أحد
فیدخلها ، فأمر بها ، فحفت بالشهوات ، فقال : وعزتك لقد
خشيت أن لا ینجو منها أحد إلا دخلها - دەمی خودی بەحەشت
و جەهنەم ئافراندین جبریل هنارت گۆتی : هەرە بەری خو بدی ،

کانی من چ بۆ خه‌لکي وى تیدا ئاماده‌کړی‌یه ، نه‌و چو و به‌ری
 خو دایى ، و به‌ری خو دا وى تشتى بۆ خه‌لکي وى تیدا هاتى‌یه
 ئاماده‌کړن ، وزفری وگوت : نه‌ز ب عززه‌تا ته‌که‌مه ئيکى گوه
 لى نابت نه‌گهر وه نه‌که‌ت کو بچته تیدا ، ئينا خودی فه‌رمان دا
 نه‌و ب نه‌خوشی‌يان بيته په‌رژانکړن ، گوتى : هه‌ره به‌ری خو
 بدى ، کانى من چ بۆ خه‌لکي وى تیدا ئاماده‌کړی‌یه ، نه‌و
 چو و به‌ری خو دایى ، ودیت نه‌و ب نه‌خوشی‌يان يا هاتى‌یه
 په‌رژانکړن ، زفری نک وگوت : نه‌ز ب عززه‌تا ته‌که‌مه نه‌ز
 ترسیام که‌س نه‌چتى ، گوتى : هه‌ره جه‌هنه‌مى به‌ری خو بدى ،
 کانى من چ بۆ خه‌لکي وى تیدا ئاماده‌کړی‌یه ، وى نه‌و دیت
 هنده‌ک يا هنده‌کى دخوت ، ئينا زفری وگوت : نه‌ز ب عززه‌تا
 ته‌که‌مه که‌سه‌ک نابت گوه لى ببت وبچتى ، ئينا وى فه‌رمان
 دا خوشی ل دوړین وى بيته ریژکړن ، ئينا جبریلی گوت : نه‌ز
 ب عززه‌تا ته‌که‌مه نه‌ز ترسیام که‌س ژى خلاص نه‌بت ۞ .

نه‌ف حه‌دیسه ب ره‌نگه‌کى زیده‌ناشکه‌را بۆ مه‌به‌رچاف
 دکه‌ت کو جه‌هنه‌م و به‌حه‌شت هه‌ردو دچیکړینه .. به‌لى پسیرا
 ل قی‌ری دئینه‌کړن دى نه‌فه‌بت : باشه‌ماده‌م جه‌هنه‌م و به‌حه‌شت
 هه‌ردو نوکه‌ه‌نه‌پا نه‌و ل کي‌فه‌نه‌؟

بهری ئهم بهر سقې بدهین دقیت باش ل بیرا خو بینین کو
 علمی مه نه شیت چو جاران دؤری ل چیکری یین خودی همی یان
 بگرت ، وئەف قەدەرا مروّف - ب علمی خو - گەهشتی یی
 ژ چیکری یین خودی و بهر فرەهی یا ملکي وی ، وئەز زانیین وی
 ب دەست خو فە ئینانین ل دؤر قی گەردوونا ئهم تیدا دژین ،
 پشکه کا گەله کا کیمە ژ راستی یی ، (کهون) نه بهس ئەف کوّما
 رۆژی یه ئەوا دبیزنی : (المجموعة الشمسية) یا کو حەتا قی
 گافى علم گەهشتی یه ، زانا ب خو قی چەندی دبیزن ، هەر
 وەسا (کهون) نه بهس ئەو حەفت تەبەقیین عەسمانی وحەفت
 تەبەقیین عەردینه یین قورئانی بو مه بهس ژى کرى ، قورئان
 ب خو بو مه ناشکەرا دکەت کو عەرد و عەسمانان ب هەمی
 مەزنی یا خو فە هندی چیکری یه کى خودی یی ب تنی (وهکی
 کورسی یی) نابت ، دەمی دبیزت : ﴿ وسع کرسیه السموات
 والأرض ﴾ (البقرة : ۲۵۵) فیجا پا هوین بو عەرشی
 چ دبیزن ، ومەزنی یا کورسی یی ل بهر مەزنی یا عەرشی وەسایه
 وهکی تو گوستیرکە کى بهافییه صەحرايه کى ، وهکی
 د حەدیسە کا دورست دا هاتی .

پشتی قی دى بیژین : خلاف د ناقبەرا زانایان دا هدیە کانى
 به حەشت وجههنهم نوکه ل کيفه نه ، (ئەبوو نوعهيم) ژ (ئبن

عهبباسی (قه دگوهیژت کو ئه و دیژت : به حهشت یا ل عهسمانی
حهفتی ، وجههنه م یا ل ته به قا حهفتی یا عهردی . وئەف چه نندا هه
ژ (عهبدللاهی کوری سهلامی) ژ ی دئینه قه گوهاستن .

و د قورئانی وحه دیسین دورست دا هاتی کو رۆژا قیامهتی
ملیا کهت جههنه می دئینه عهردی مه حشهری .

وهنده ک زانایین دی دیژن : چو ئایهت وحه دیسین ئاشکه را
نین بو مه ئاشکه را بکه ن کانێ جههنه م نوکه ل کیشه یه ، له و
یا دورست ئه وه مرۆف د به رسقا قی پسیاری دا راوه ست ،
وئەفە ژ هه می بی چیتره .

کویراتی یا جههنه می

وفرهه می یا وی

کویراتی یا جههنه می وفرهه می یا وی هند یا مهز نه ب تنی خودی
دزانت چهنده ، وئەف راستی یه بو مه ژ فان خالیڤ ژیری ئاشکەرا
دبت :

یا ئیکی : د گەلەك حەدیسین دورست دا هاتی یه کو
که فره کی ئە گەر بهافیڤنه د جههنه می دا حەفتی سالان یان پتر
دی ژوردا پت حەتا بگههته بنی ، (موسلم) ژ (ئەبوو
هورهیره) (فەدگوهیزت ، دیبژت : رۆژه کی ئەم ل نک
پیغەمبەری بووین - سلاف لی بن - دەنگەك هاته مه ، ئینا
پیغەمبەری - سلاف لی بن - گوژ : هوین دزانن ئەفە چ بوو ؟
مه گوژ : خودی ویغەمبەری وی چێر دزانن ، گوژ : ﴿ هذا
حجر أرسل في جهنم منذ سبعين خريفاً فالآن انتهى إلى قعرها -
ئەفە بەرەك بوو ئەفە حەفتی ساله د جههنه می دا هاتبوو هافیتن ،
نوکه گههشته بنی ﴾ .

و د حەدیسە کا دی دا (بوخاری و مسلم) ژ (ئەبوو
هورهیره) (فەدگوهیزن ، دیبژت : پیغەمبەری - سلاف لی بن -

گۆت : ﴿ إِنَّ الْعَبْدَ لِيَتَكَلَّمَ بِالْكَلِمَةِ يَنْزِلُ بِهَا فِي النَّارِ أَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ - هندی به نى یه گۆته كى دبیۆت ، پتر ژ دویراتى یا د نافبهرا رۆژههلات ورۆژنافایى دا هدى ئەو پى دئیتە هافیتن د ئاگرى دا ﴾ .

ژ فى حەدىسى ژى ناشكهرا دبت كو كويراتى یا جههنهمى گەلەكه ، چونكى ئەگەر مروفهك سەرا گونەهەك ب تى پتر ژ دویراتى یا د نافبهرا رۆژههلات ورۆژنافایى دا هدى د جههنهمى دا بیته هافیتن ، پا خودانیڤن گونەهین مەزن دى چەند ئیتە هافیتن ؟!

یا دووى : د حەدىسه كا دورست دا یا (موسلم) ژ (عەبدللاهی كورى مەسعوودى) قەدگوهیۆت ، پیغه مەدر - سلاف لى بن - بەحسى جههنهمى دكەت دەمى ل رۆژا قیامەتى دئیتە ئینان ودبیۆت : ﴿ يَأْتِيْ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زَمَامٍ ، مَعَ كُلِّ زَمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلِكٍ - وى رۆژى جههنهم دى ئیتە ئینان حەفتى هزار چنبلك پیغه هەنە ، د گەل هەر چنبلكەكى حەفتى هزار ملیاکەت هەنە ﴾ .

قیجا هزر بکەن چەند ملیاکەت هیۆا خو ددەنە ئیک حەتا بشیت فى جههنهمى ژ جه بیدە ، و ژ بیر نەکەن كو ملیاکەتەك د دنیایى دا چەنگى خو ل چیاپەكى بدەت دى ژ بن هافیت !

یا سییی : ئەو کەسیی دچنە جههنه می هند گەلەکن ژ خودی
پێشتر کەس نزانن هژمارا وان چەندە ، ئەف مروڤه هەمی دچنە
جههنه می وهیشتا جە بۆ هەندەکیی دی ژێ تیدا دمیست ،
و د حەدیسین دورست دا هاتی یە کو مروڤ ده می دچنە
جههنه می کەلەخی وی یی هند نابت هندی د دنیا یی دا بەلکی
گەلەك مه زنتەر لی دئی ، قیجا هزر بکەن دقیت جههنه م چەند
یا مەزن بت حەتا تیرا وان هەمی یان بکەت !؟

یا چاری : وتشتی بەرفره می یا جههنه می و کویراتی یا وی بۆ مه
بەرچاف دکەت ئەو ئەف رۆژا مه یا دنیا یی ئەوا هەندە یا مەزن
رۆژا قیامەتی دئیته هاقیتن د جههنه می دا - وه کی د حەدیسین
دورست دا هاتی - قیجا هزر بکەن رۆژ ب هەمی مه زنی یا خوڤه
دبته بژۆتەك ژ بزۆتین جههنه می !

ته به قین جههنهم

جههنهم ههمی ئیک ته به ق نینه ، و گهرماتی ونه خوښی یا وی
 ل ههمی جهان ژى هندى ئیک نینه ، خودایى مه زن د قورئانی دا
 دبیژت : ﴿ اَفَمَنْ اَتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ وَمَا وَاٰهُ
 جَهَنَّمَ وِبٰسَ الْمَصِيْرِ . هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِمَا يَعْمَلُوْنَ
 - نه وی مه خسه دا وی رازیوونا خودی بت وه کی وی نابت یی
 هه ر گوننهان بکه ت ، و خودایى خو عیجز بکه ت ، قیجا ژ بهر
 وی چه ندی خو هیژای ئاکنجیوونا ل جههنهمی بکه ت ،
 ونه و چ نه خوښ جهی لى زفرینی به ! خه لکی به حه شتی نه وی
 دویکه فتنه وی تشتی دکه ن یی خودی ژى رازی دبت دهره جین
 وان د وه کی یه نین ، وخه لکی جههنهمی نه وی دویکه فتنه وی
 تشتی دکه ن یی خودی ژى رازی نه بت پیکین وان د وه کی یه
 نین . و خودی ب کریارین وان یی بینه ره تشته ک ژى ل بهر وی
 بهرزه نابت ﴿ (آل عمران : ۱۶۲-۱۶۳) .

ژفى ئایه تی ، و ژوان حه دیسان یین کو به حسی حالى
 جههنهمی یان دکه ت ، ورهنگ وجوینین وان بهرچاډ دکه ن ،
 و گه له ک ژوان - نه گهر خودی حه ز بکه ت - پشی ده مه کی دی

دی فە گوھیزین ، بۆ مە ئاشکەرا دبت کو جهنهم گەلەك
تەبەقن ، وتەبەقین وی ژۆردا دچنە خواری ، وعەزابا خەلکی
هەر تەبەقەکی یا جودایە ژ عەزابا خەلکی تەبەقا دی ، ل دویف
رەنگی وان گونەھ وتاوانین وان کرین .

شوپره ه ودهرگه هين جههنه م

قورئان ب په ننگه كى ناشكه را د نايه ته كا خو دا بو مه ديار
دكه ت كو جههنه م شوپره هين خو هده ، وئف شوپره ه دورئ
ل جههنه ميان دگرن ، بو هندى دا بين پترل وان بيته
تهنگرن ، نايه ته كا قورئانئ دييژت :

﴿ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا - هندی ئه مين
مه بو كافران ئاگره كى دژوار ئاماده كړى په شوپره ها وى دورا
ل وان گرتى ﴾ (الكهف : ٢٩) .

هه ر وده سا قورئان بو مه ناشكه را دكه ت كو جههنه م يا
ب دهرگه هه ، وكو وى حهف دهرگه هه هده ، وئف دهرگه هه
هه مې - هيشتا جههنه مې نه چووينه جههنه مې - دگرتينه ، له و
ده مې نه و بو جههنه مې دئينه برن دهرگه ه بو وان دئينه فه كرن :

﴿ وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَتَحَتْ
أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ
رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ
الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ . قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
فَبَسْ مَتَوَى الْمُتَكَبِّرِينَ - وئووين كوفر ب خودى ويغه مبه رى وى

کری کۆم کۆمه بۆ جههنهمی هاتنه هاژۆتن ، حەتا ئەگەر ئەو هاتنه نەک ملیاکەتێن پەيوەندیدار ، ئەو ملیاکەت دەرگەهێن وی بۆ وان فەدکەن ، و ب پاشقەبرن فە دبێژنە وان : چاوا هوین گوهداری یا خودی ناکەن و باوەری یی ب خوداینی یا وی نائین ؟ ئەری ما هەندەک پیغەمبەر ژ هەوە ب خو بۆ هەوە نەهاتبوونە هەنارتن ئایەتێن خودای هەوە بۆ هەوە بخوینن ، و هەوە ژ سەهما فی رۆژی بترسین ؟ فیجا وان ئعتراف ب گونەها خو کر وگۆت : بەلی پیغەمبەرین خودای مە ب حەقی یی هاتبوون ، و ئەم ژ فی رۆژی ترساندبووین ، بەلی پەشقا خودی ب جە هات کو عەزا ب وی دی ب سەر کافران دا ئیت . بۆ شکاندن وەرەزێلکرن بۆ کافران هاتە گۆتن : هوین دەرگەهێن جههنهمی را ب ژۆرکەفن و هەر و هەر لی بمینن ، فیجا پیسە دویماهی یە ئەو دگەهنی یین خو ژ باوەری یا ب خودی مەزنتەر دبیین .

و خودانین هەر رەنگەکی گونەهی دەرگەهەکی ژ حەفت دەرگەهێن جههنهمی را ب ژۆر دکەفن ، وەکی قورئان دبێژت :

﴿وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ . لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ - وَهَنَدَى نَاغِرَى دژوارە ژفانی ئبلیسی وەهەمی دویکەفتی یین وی یە ، حەفت دەرگەه بۆ هەنە ، هەر دەرگەهەک

ژ بی دی نزمتره ، هر دهر گه هه کی پشک و بارهك
ژ دویكه فتي یین ئبلیسی - ل دویف کاری وان - بو هیهه ﴿
(الحجر : ۴۳-۴۴) .

وېشتی جهنهمی بو جهنهمی دئینه هاژوتن جاره کا دی
همی دهر گهل وان دئینه گرتن ، وه کی د ئایه ته کی دا هاتی :
﴿ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوصَدَّةٌ . فِي عَمَدٍ مُّمدَّدةٍ - هندی نه وه نه و
د ستوینین دریژکری دال سهر وان یی پیکدادایه ، دا ژئ
دهر نه که فن ﴿ (الهمزة : ۸-۹) .

وژبلی پیکدادانا دهر گه هان ل سهر خه لکی جهنهمی هندهك
رهنگین گونه هان هه نه دېنه نه گه را هندی کو ئاگر ل سهر خودانی
وان ب تایه تی بته پیکدادان وئو د ناف دا دمینت ، خودی مه
پاریزت .

دژوارى وگهرما جههنه مى

قورئان - پیخه مهت ترساندنا مه - د گهلهك جهان دا
سالو خه تین جههنه مى ووی عه زابا خودی تیدا بو کافر
وگورنه هکاران ناماده کری بهرچاف دکهت ، وئهم ل فیری ب تنی
دی به حسی دژواری وگهرما جههنه مى کهین وه کی قورئان بو مه
دبیژت .

وه کی ئەم دزانین د قی دنیا یا مه دا سی تشت هه نه
مروژ خو پی ژ تهنگافی ونه خوشی یا گهرمی دپارژت ، نه و ژى
ئهقه نه : ناف وبا وسیبه ر ، وئهقه هه ر سی د جههنه مى دا
هه نه ، بهلی نه بو هندى دا جههنه مى خو پی هوین بکه ن
و ژ گهرمی بپارژن ، نه .. بهلکی بو هندى دا پتر گهرمی
ل وان دژوار بکهت ، خودایی مه زن دبیژت :

﴿وَأَصْحَابُ الشَّامِلِ مَا أَصْحَابُ الشَّامِلِ . فِي سَمُومٍ
وَحَمِيمٍ . وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ . لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ - و خودانین چه بی ،
چ جزا و حاله کی خراب وان ههیه !! نهو د ناف هره بایه کی کهل
دانه ژ گهرما جههنه مى ب سه ر وان دا دئیت و بیهنی ل وان
تهنگ دکهت ، وئهو د نافه کا کهلاندی وسیبه ره کا ژ گوری یا

رېش دانه ، نه جهه كې هوينه ، ونه ديمنه كې ب بهايه ﴿
(الواقعة : ٤١-٤٤) .

مدهنا : نهو بايې ب سدر وان دا دئيت (سه موومه) بايه كې
شاريايه ، ونهو ئاڅا ب دهست وان دكهفت ژى (حميمه) ئاڅه كا
زيده كه لاندې يه ، ونهو سي بهرا نهو خو ددنه بهر
(يه حموومه) سي بهرا وئ گوري يا ره شه نهو ژ ناگري دچت ،
ئدنه نهو هدر تشتن يين جهنهمي خو بي هوين دكهن !
و د نايه ته كا دى دا خودايي مهزن به حسي قئ سي بهري دكهت
نهو ب سدر جهنهمي يان دا دئيت وديترت :

﴿ انطلقوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ . لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ
الْهُبِّ . إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ . كَأَنَّهُ جِمَالَةٌ صُفْرٌ - هوين
(گهلى جهنهمي يان) هدرن خو بدنه بهر سي بهرا دو كيلا
جهنهمي نهو سئ چه ق ژى دچن ، وئ پوژئ نهوئ سي بهري
چو سه نابن ، ونهو چو مفايي ژى ژ گهرما ناگري نادهت . هندی
جهنهمه چريسكېن ناگري يين مهزن دهاڅيت ، هدر
چريسكهك هندی ئاڅاهي يه كې مهزن وبلنده . دئ بيژى هدر
چريسكهك ژ وان چريسكان حيشتره كا ره شه يا رهنكي وئ
ب سدر زهري فه دچت ﴿ (المرسلات : ٣٣) .

وئاگر چی گاڤا بی بوش بوو ئەو گورپی یا ژێ رادبت دی
چهق ژێ چن ، و د عینی دەمی دا سیبهری ژێ دی ژ خو دوت
بهلی سیبهره کا شاریای ، وئەڤه یا غەریب نینه ، ئەو ئاگری
چریسکین ژێ ڤه دپهشت هندی ڤهسڕین مهزن وبلند بن هوین
هزر دکهن گورپی و دوکیلا وی دی یا چاوا بت ؟
ل جهه کی دی قورئان سالوخته تی ئاگری جههنهمی بو مه
بهرچاڤ دکهت و دیبژت :

﴿سَأَصْلِيهِ سَقَرٌ . وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ . لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ .
لَوَاحٍ لِلْبَشَرِ - ئەز دی وی بهمه جههنهمی ، دا ئەو تام بکهته
گهرما وی ، و ب ئاگری وی بسوژت ، وتو چ دزانی جههنهم
چیە ؟ ئەو نه گوشتی دهیلت نه ههستی ، چهرمی سهر وچاقان
دگوهورت ، و دسوژت ورهش دکهت ﴾ (المذثر : ۲۶-۲۹) .
وئەگەر ئاگری دنیایی پشتی دەمهك ب سهر هلکرنای ڤه
بچت تشتی د ناف خو دا بخوت و هییدی هییدی کیم بیت
وڤهمرت ، ئاگری جههنهمی بی وهسا نینه ، خودایی مدزن بهحسی
ڤی ئاگری دکهت و دیبژت :

﴿كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا - هەر جاره کا گورپی یا وی
کزیوو ، وئاگری وی کیم بوو ، ئەم ئاگره کی دی بی
شاریای دی ل وان زیده کەین ﴾ (الإسراء : ۹۷) .

و د هه‌دیسی‌ن دورست دا هاتی‌یه کو هه‌ر پۆژ ل ده‌می نی‌قرو
ئاگری جه‌نه‌می دئیته خو‌ش‌کرن ، هه‌ر وه‌سا د هه‌دیسی‌ن
دورست دا هاتی‌یه کو دژواری یا ئاگری جه‌نه‌می هه‌فتی جار ان
هن‌دی دژواری یا ئاگری مه‌یی دنیا‌یی‌یه .

هندهك كرىته سالوخه تين دى

بين جههنه مى

وژبلى قى چەندى قورئان هندهك سالوخه تين دى بين كرىت
بو جههنه مى دەسنيشان دكهت ، و د قورئانى دا بو مه قەدگيرت
دا ئەم ژى بترسين ووان كاران نه كهين بين كو بهرى مه
ددهنه قى جههنه مى ، ژ وان سالوخه تان :

دهنگه كى كرىت و ب ترس ژ ئاگرى جههنه مى دچت ،
وهكى وى دهنگى ژ مەنجەلى دچت گاڤا ئاگر ل بن دئيتە
خۆشكرن ، قورئان دييترت :

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ . إِذَا أُلْقُوا
فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ . تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ - وَبُورَان
بين كوفر ب خودايى خو كرى عەزابا جههنه مى هەيه ، وئەو
بيسە جەهى لى زفرينى يە بو وان . ئەگەر ئەف كافرە د جههنه مى
دا هاتنە هافيتن دى وان گوھل دەنگە كى دژوار و كرىت بت
ژ جههنه مى دئيت ، وئەو ب دژوارى دكهلت ودفويرييت .
نيزيكە جههنه م ژ دژوارى يا كەربا خو دال سەر كافران پرت
پرت بيت ﴿ (الملك : ۶-۸) .

وئۀف دهنګه وه کی وی دهنګی ژی بی ژ سنگی وی مروّقی
 دهر دکۀفت ئهوی ژ کهربان دا تژی بووی قیجا له رزك بیټی ،
 و ژ بهر بلندی یا قی دهنګی هیشتا ژ دویر قۀ ئه و دګه هته ګونه یی
 خه لکی ، یه عنی : هیشتا جههنهم ب خو نه هاتی یان مروّقی
 نه دیتی دهنګی وی دئیټ ، وه کی قورئان دیټرت :

﴿ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا . إِذَا
 رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْطًا وَزَفِيرًا - وَان دره و
 ب روژا قیامه تی ووی جزایی تیدا هدی کر ، ومه ئاګره کی
 شاریای و ب وان هل بیت بو وان ئاماده کری یه یین دره وی
 ب قیامه تی بکۀت . ئه ګهر جههنهمی ئه و دره و پیکر ل روژا
 قیامه تی ژ جهه کی دویر قۀ دیتن ، وان دی ګوه ل دهنګی کهلین
 وبرچکین وی بت ، ژ بهر کهرب ژی قه بوونا وی ژ وان ﴿
 (الفرقان : ۱۱-۱۲) ، و د ریوایه ته کی دا ژ (ئبن
 عه عباسی) دئیته قه ګوهاستن کو جهی دویر یی ئه ف ئایه ته
 به حس ژی دکۀت رپکا سه د سالانه ، یه عنی : دهمی جههنهم
 رپکا سه د سالان یا ژ مروّقی دویر بت دهنګی وی دئیته مروّقی .

وتشتی دی یی ژ قی ئایه تی دئیته زانین ئه وه جههنهم
 مروّفان دبیت ، و دهنده ک ئایهت وحه دیسین دی دا هاتی یه کو
 جههنهمی ګوه ل دهنګان ژی دبت ودئاخفت ژی ، (ئیمام نه حمده

وترمى (ژ پىغەمبەرى - سلاف لى بن - فەدگوھىزن ،
دېيىت : رۇزا قىامەتتى ستويەك ژ ئاگرى دەردكەفت ، دو چاف
ھەنە پى دىيىت ، و دو گوھ ھەنە پى گوھ لى دىت ، وئەزمانەك
ھەيە پى دئاخفت ، دىيىت : ئەز بو سى كەسانم : ھەر زىرتە كەكى
كوتەككار ، وھەر كەسەكى د گەل خودى دوعا ژ خودايەكى
دى كربت ، وئەوين تەصوير چىكرين .

خوارن وځه خوارنا جهنهمس بیان

د گه له ك جهان دا ژ قورئانی خودایی مه زن بو مه به حسی
خوارن وځه خوارنا جهنهمی یان دك هت ، وځه هندهك ژ وان
نایه تانه :

۱- ﴿ اذْكَ خَيْرٌ نُّزْلاً اَمْ شَجَرَةُ الرَّقْمِ . اِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً
لِّلظَّالِمِيْنَ . اِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِيْ اَصْلِ الْجَحِيْمِ . طَلْعُهَا كَأَنَّهُ
رُءُوسُ الشَّيَاطِيْنِ . فَاِنَّهُمْ لَا كِلُوْنَ مِنْهَا فَمَالِئُوْنَ مِنْهَا الْبُطُوْنَ . ثُمَّ اِنَّ
لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيْمٍ . ثُمَّ اِنَّ مَرَجِعَهُمْ لِآلِ الْجَحِيْمِ - نهری
نهورا بوری ژ به حسی به حه شتی دان و میقاندری یه کا چیتره ، یان
دارا زه ققومی یا پیس ، کو دی بته خوارنا جهنهمی یان ؟ هندی
نهمین مه نهو دار یا کری یه فتنه وجهربانندن بو وان که سین
ب کوفری وگونه هان زورداری ل خو کری ، ووان
ب خومه زنکرن ځه گوټ : هه قالی هه وه دبیزت دارهك د ناگری
دا هه یه ، وهو ب خو ناگر داری دخوت . هندی دارا
زه ققومی یه داره که د بنی جهنهمی دا شین دبت ، فیقی یی وی
وه کی سه رین شهیتانان یی کرپته ، فیجا مادهم رهنگی وی یی
وه سایه تو پسیرا تاما وی نه که ، وهندی بوتپه ریسن نهو دی هند

ژ وی داری خون هتا زکین وان بی تژی دبن . پاشی پشتی ئەو
ژی دخۆن ئەو فەخوارنە کا تیکەل ژ ئافە کا زیدە کەلاندی
ونەخۆش دی ب سەر دا کەن ، پاشی پشتی قی عەزایی زفرینا
وان بو عەزایا ناگری یە ﴿ (الصافات : ۶۲-۶۸) .

۲- و د ئایەتە کا دی دا دییژت : ﴿ ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيْهَا الضَّالُّونَ
الْمُكَذَّبُونَ . لَا كَلِمَ لَوْ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُومٍ . فَمَالِثُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ .
فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ . فَشَارِبُونَ شَرْبَ الْهَلِيمِ . هَذَا نُزْلُهُمْ يَوْمَ
الدِّينِ - پاشی هوین ئەو بەرزەبوویژ ژ رپکا هیدایەتی یین
درەوپی کەر ب گەف و جزایی خودی ، دی ژ دارە کا ژ زەققوومی
خۆن ، و ئەو خرابترین دارە ، قیجا هوین زکین خو دی پی
تژی کەن ، هندی هوین دی برسی بن ، و د سەر هندی ژ ی را
هوین دی ژ ئافە کا زیدە کەلاندی فەخۆن یا کو تینکا هەو
نەشکیئت ، و هوین گەلە کی دی فەخۆن ، وەکی حیشترا تیەنی
ئەوا ژ بەر ئیشی تینکا وی نەشکیئت . ئەف عەزایا ب سەر وان
دا دئیت ئەو زاده بی ل رۆژا قیامەتی بو وان هاتی یە نامادە کرن ﴿
(الواقعة : ۵۱-۵۶) .

۳- و د ئایەتە کا دی دا دییژت : ﴿ وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ .
عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ . تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً . تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آيَةٍ . لَيْسَ لَهُمْ
طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ . لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ - ژ بەر عەزایی

ړوی پین کافران وی ړوژی دشکهستی وره زیلن ، ب کاری فه دوهستیینه ، ئاگره کی دژوار وشاراندی دگرت ، ژ کانی په کا زیده که لاندی دئینه ئافدان . ژبلی وی ستړی یا ب عهردی فه نویسیای ، کو نه خوشتړین وپیستړین خوارنه ، خوارنه ک بو جههنه می یان نینه ، وئهو خوارنه که نه خودانی خو قه له و دکه ت ، ونه برسا وی دشکیئت ﴿ (الغاشية : ۷-۲) .

۴- و دبیزت : ﴿ فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ . وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ . لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ - فَيَجَافِي كَافِرِي ړوژا قیامه تی چو مروږف نابن عه زابی ژ وی پاشقه لی بدن ، وچو خوارن ژی بو وی نینن ئهو کیم وعه داف نه بت یا ژ بهر جههنه می یان دچت ، ئهو گونه هکارین ړژدی یی ل سهر کوفری دکه ت نه بت کهس وی خوارنی ناخوت ﴿ (الحاقة : ۳۵-۳۷) .

۵- هدر وهسا دبیزت : ﴿ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ . يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ - و ل بهرا فی کافری جههنه م هدی ه ئهو دی عه زابا وی بینت ، وئهو د ویری دا ژ وی کیم و خوینا ژ جههنه می یان دئیت فه دخوت . ئهو کافری خو مه زکهر بهر گه ریانی دکه ت کو قورچان ل وی کیم وخوینی بده ت به لی

ئەو نەشیّت ویّ داعویرت ، هندی هند یا پیس و کەل و تەعلە ،
و عەزابا دژوار ژ هەر رەنگەکی و ژ هەر ئەندامەکی لەشی وی
دئیئی ، و ئەو نامرت و تەنا نابت ، و پستی قیّ عەزایی عەزابە کا
دی یا ب ئیش بۆ وی هەدیە ﴿ (إبراهيم : ۱۶-۱۷) .

جلکين جههنه ميان

د نايه ته کا پيرو ز دا خودايي مه زن دييژت : ﴿ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ - فَيَجَا ئُهُوَيْنَ كَافِرٍ بُووَيْنَ عَازَابٍ وَهِيَ جُلُكِي دَوان دئالييت ، وكراسي ژ ناگري بو وان بين هاتينه دورستكرن ، فيجا له شين وان دبريژت ، وناقا زنده كه لاندی ل هندافي سدرين وان دئيتسه رپتن ﴿ (الحج : ۱۹) .

ژ فئ نايه تي ناكه را دبت كو جلکين جههنه ميان ژ ناگري دغه صالكرينه و ل بهر وان دئينه كرن ، وبو پتر ناكه را كرن خودايي مه زن د نايه ته كا دی دا به حسي جلکين جههنه ميان بو مه دكهت و دييژت :

﴿ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ . سَرَّابِلُهُمْ مِنْ قَطْرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهُهُمُ النَّارُ - وَتَو (نهی موحه ممه د) ل ر وژا قيامه تي تاوانباران دبینی ب قهيدان دگریدانه ، دهست و بی بین وان ب زنجیران بین گه هاندینه ئيك ، وئهو دره زیل وشه رمزارن . جلکين وان ژ وئ قه ترانينه یا زوی دئيتسه سو تن ، و ناگر ب روی بین وان را دجت و دسوژت ﴿ (ابراهيم : ۴۹ - ۵۰) .

و د گۆتەکی دا ژ (ئبن عەبباسی) دئیته فەگواستن کو
مەعنا پەیفای (قَطْرَان) ئەوا د ئایەتی دا هاتی سفری حەلەندی یە ،
وئاشکەراییە کو ئەف جەلکە بۆ هندی نینه دا جەهنەمی پی یینه
ستارە کرن ، بەلکی بۆ هندی یە دا عەزابا وان پی زێدەتر لی
بیّت .

هندهك پهنگین عهزابا جههنهمسپان

بهري نوکه مه بهحسیّ هندهك ژوان گونههان کربوو ییڼ
بهريّ خودانیّ خو ددهنه ئاگری ، ول فیږی ئدم دی بهحسیّ
هندهك پهنگین عهزابا جههنهمسپان کهین وکانی ژ بهر چ ئهف
ب فی پهنگی دئینه عهزابدان .

۱- عهزابا وی ژنکی ئهوا ب مریان دیږت ، ئه گهر ئه و مر
وتوبه نه کر د جههنهمسپان دا جلکه کی ژ قهترانی وئیکی
ژ گوری یی دکنه بهر ، وه کی د وی حه دیسی دا هاتی یا (ئبن
ماجه) ژ (ئه بوو مالکی ئه شعهری) قه دگو هیژت دیږت :
پیغه مبهري - سلاف لی بن - گوژ : ﴿ النائحۃ اذا مات ولم
تتب قطع الله لها ثياباً من قطران ودرعاً من هب النار - ئه و
ژنکا ب مریان دیږت ئه گهر مر وتوبه نه کر خودی جلکه کی
ژ قهترانی وئیکی ژ گوری یا ناکری دی که ته بهر ﴾ .

۲- (بوخاری) ژ (ئوسامه ی) قه دگو هیژت ، دیږت : من
گوهر ل پیغه مبهري بوو - سلاف لی بن - دگوژ : ﴿ يجاء بالرجل
يوم القيامة فيلقى في النار ، فتندلق أفتابه في النار ، فيدور كما يدور

الحمار برحاه ، فيجتمع أهل النار عليه ، فيقولون : أي فلان ما شأنك ؟ أليس كنت تأمرنا بالمعروف ، وتنهانا عن المنكر ؟ قال : كنت آمركم بالمعروف ولا آتية ، وأنهاكم عن المنكر وآتية - رَزَا قیامه تی زهلامه کی دی ئین هافینه د ئاگری دا رویکیکن وی دی کهنه د ئاگری دا وئو وئو وئو دئ ل دور زفرت ووه کی کهر ل دور جهنهری دزفرت ، قیجا خه لکی ئاگری دی لی کوم بن ویئنی : فلان کس ته خیره ؟ ما تو نه وئو بووی یی ته بهری مه ددا باشی یی وئو د خرابی یی دداینه پاش ؟ وئو دی بیژت : بهلی ، من بهری هوه ددا باشی یی وئو باشی نه دکر ، وئو هوین ژ خرابی یی ددانه پاش وئو خرابی دکر .

ئهفه عه زابا وان زانایانه یین ریکا دورست نیشا خه لکی ددهن ، وئو ب خو ل ریکیکن خه له ت دچن .

۳- (بوخاری وموسلم) ژ (ئه بوو هورهیره) قه دگوهرن دبیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوئ : ﴿ من تردی من جبل فقتل نفسه فهو في نار جهنم يتردى فيه خالدا مخلدا فيها أبدا ، ومن تحسى سما فقتل نفسه فسمه في يده يتحساه في نار جهنم خالدا مخلدا فيها أبدا ، ومن قتل نفسه بحديدة فحديده في يده يحأ بها في بطنه في نار جهنم خالدا مخلدا فيها أبدا - هه چی یی خو د چیا به کی دا هافیت وخو کوشت ، وئو ههروهه ر د ئاگری

- هوین گهلهك لهعنهتان ل خهلكی دكهڼ ، وقهنجی یا زهلامین خو
ژ بیر دكهڼ ، ومن نه دیتی په کیڼ عهقل وکیڼ دینهك زویتر
عهقلی زهلامه کی موکم خراب بکهت ژ هه وه گهلی ژنان ﴿
وگافا پیغمبر - سلاف لی بن - زفری په مال زهینه با ژنکا
عبدللاهی کوری مهسعودی هاته نك پیغمبره ری - سلاف لی
بن - وگوتی : ئه ی پیغمبره ری خودی ، ته ئه فرؤ فه رمان ب دانا
خیران ل مه کر ومن هندهك چه کی هدی من دقیت ئه ز بکهمه
خیر ، به لی عبدالله یی دیبژت : ئه و وعیالی وی ژ هه می یان
هه ژیترن ئه ز فی خیری د گهل بکه م ، پیغمبره ری - سلاف لی
بن - گوتی : ﴿ صدق بن مسعود زوجك وولدك أحق من تصدقت
به علیهم - کوری مهسعودی راست دیبژت ، یی ژ هه می یان
هه ژیتر تو خیری د گهل بکه ی زهلامی ته وعیالی ته نه ﴾ .

ژ فی حه دیسی دئیتنه زانین کو سی گونسه دبنه ئه گه را
هندی کو ژن ژ زهلامان پتر بچنه جههنه می :

ئه زمان رهشی و به حسی خهلكی وهاقیتنا وان وئه فه فیتی یی
دیوانین ژنکانه .

وقه شارتنه قهنجی و ب تاییه تی یا زهلامی ، چونکی ژنکی
هندی تو قهنجی د گهل بکه ی گافا تشتهك ژ ته دیت بو وی یی

نەخۆش بت ، دى ئەوا بۆرى ھەمىي ژ بىر كەت ويژت تە
چ قەنجى ل منن نە کرينه !

ودسەردانا برنا زەلامان ، دى بينى ژنە کا کيم عەقل دى شيت
ب فەندە وفيل وئەزمانى خو يى حلى موکمتيرين زەلامى
گوھۆرپيت ، وبەرى وى دەتە گونەھى وبى ئەمرى يا خودى وبا
دەيبابان .

فيجا ئەو ژنکا بقیٹ خو ژ ناگرى جەننەمى پياريت دقيت
گەلەك وگەلەك خو ژ شان ھەر سى گونەھان بدەتە پاش ،
وگەلەك خيران ب مالى خو بكەت ، وئەگەر زەلامى وى يى
فەقىر بت ئەو وعەيالى وى ژ ھەر كەسەكى دى پيتتفیتەرە
ئەو خيرا خو بدەتى .

۵- (موسلم) ژ (عياضى موحاشى) فەدگوھیزت كو
رۆژەكى پيغەمبەرى - سلاف لى بن - د خوتبە كا خو دا : ﴿ اهل
النار خمسة : الضعيف الذي لا زبر له الذين هم فيكم تبعاً لا يتبعون
أهلاً ولا مالا ، والخائن الذي لا يخفى له طمع وإن دق إلاً خانه ،
ورجل لا يصبح ولا يمسي إلا وهو يخادعك عن أهلك ومالك ،
وذكر البخل أو الكذب والشنظير الفحاش ﴾ .

مەعنا : خەلكى ناگرى پيچن ، ئەو ژى ئەقەنە :

- نهو مروؤقی لاواز ، یی دژواری د حهقی یی دا ل نك نهبت ،
وئهفه نهوه یی ب دویقه لانکی یا خه لکی رازی دبت ،
وبه ری وی نه ل دنیاییه نه ل ئاخره تی .

- نهو مروؤقی خیانه تکاری بو وی بوویه تبیعت ، لهو دی بینی
دلی خو دبه ته خیانه تی نه گهر خو نهو تشتی یی بی بها ری بت .
- ونهو زه لامی کاری خو کریه خاپاندنا خه لکی ، سپیده
وئیشاران وی کاره کی دی نینه ژبلی فیلبازی و خاپاندنا خه لکی
د مال و حال ی وان دا .

- ونهو مروؤقی دره وی بکته ، یان یی به خیل بت ، نهفه ری
ژ بدر فی کاری خو خو هیژای ئاگری جههنه می دکته .

- ونهو مروؤقی نه خلاقه کی خراب ههبت ، سه ره ده ری یا وی
د گهل خه لکی یا نه خوش بت ، ونه زمانی وی د دهر حهقا
خه لکی دا یی به ردای بت ، فیجا ژ بهر فی سالوخته تی وی
خه لك خو ژ ی بکرن .

نهفه ری ژ وان که سانه یین ههژی عه زابدانا ب ئاگری
جههنه می دبن نه گهر خودی ره می پی نهبت ، ول وان نه ئیته
که ره می ، دوعا مه ژ خودی نهوه نهو مه ژ فان رهنگه مروؤقان
پاریژت .

ناڅه روک

بهرېه	بابه ت
۷	ده سپک
	نه و کارين گه ف ب ناگري ل خودانين وان هاتي يه
۱۱	کرن
۲۲	ترسا ب ناگري د قورئاني وسونه تي دا
۲۶	ترسا ژ ناگري وحالي وان که سين ژي دترسن
۳۴	مفائي ترسا ژ ناگري
۳۷	نوکه جههنه م ل کيفه يه ؟
۴۲	کويراتي يا جههنه مي وفره هي يا وي
۴۵	ته به قين جههنه مي
۴۷	شويره ودهر گه هين جههنه مي
۵۰	دژواري وگه رما جههنه مي
۵۴	هنده ک کرپته شالوخه تين دي بين جههنه مي
۵۷	خوارن وځه خوارنا جههنه مي يان
۶۱	جلکين جههنه مي يان
۶۳	هنده ک رهنگين عه زابا جههنه مي يان

بہرہہ صلی نقیسیہ رلی

ا - ب زمانی عہدہ بی :

- ۱- الحافظ العراقي وأثره في علم الحديث ، الرياض ۱۹۹۲ .
- ۲- المدخل لدراسة الأدب الكردي ، (جزءان) ، اسطنبول ۱۹۹۳ .
- ۳- اعتقاد أهل السنة والجماعة للشيخ عدي بن مسافر (تحقيق ، بالاشتراك مع حمدي عبد المجيد السلفي) المدينة المنورة ۱۹۹۸ .
- ۴- مختارات من أغنية الثلج والنار (بالاشتراك مع محمد أمين الدوسكي) دهوك ۱۹۹۹ .
- ۵- تاريخ ماردين للشيخ عبد السلام المارديني (تحقيق ، بالاشتراك مع حمدي عبد المجيد السلفي) دهوك ۲۰۰۲ .
- ۶- مذكرات الجاسوس الإنكليزي همفر في الميزان ، (مع مالك بن حسين) دهوك ۲۰۰۲ .
- ۷- شرح ديوان الشيخ الجزري ، للملا عبد السلام الجزري ، تحقيق ، دهوك ۲۰۰۴ .

۸ - تاريخ الأنساب ، للأمرير صالح بك الشيرواني ، تحقيق ،
۲۰۰۴ .

۹ - جواهر المعاني في شرح ديوان أحمد الخاني ، ۲۰۰۵ .

۱۰ - حول نسب الشيخ عدي بن مسافر ومعتقده ، بالاشتراك مع
الشيخ حمدي السلفي ، ۲۰۰۴ .

ب - ب زمانى كوردى :

۱۱ - مه لايى باته يى وبهره مى وى (د گەل محسن دۆسكى) چاپا
ئىكى ۱۹۹۶ ، چاپا دووى ۲۰۰۶ .

۱۲ - ئىخوان د تەرازى يى ۱۵ ، چاپا ئىكى ۱۹۹۶ ، چاپا دووى
۱۹۹۹ .

۱۳ - ئەلندا مه (ديوانا شعرى يە) چاپا ئىكى ۱۹۹۸ ، چاپا
دووى ۲۰۰۵ .

۱۴ - مه لا عەلى يى بەرۆشكى وبهره مى وى ، دھۆك ۱۹۹۹ .

۱۵ - سەيفى يى شۆشى وبهره مى وى (د گەل محسن دۆسكى)
دھۆك ۱۹۹۹ .

۱۶ - ديوانا سەردائى يى وانى ، دھۆك ۱۹۹۹ .

۱۷ - واقعى ئىسلامى چاوا چارەسەر بکەين ؟ دھۆك ۲۰۰۰ .

- ۱۸- ديوانا مەلایى جزیرى (بەرھەفکرن وقفەوژارتن) چاپا ئىکى
۲۰۰۰ ، چاپا دووی ۲۰۰۵ .
- ۱۹- فقھى نقيزى د شریعتى ئىسلامى دا ، دھۆك ۲۰۰۱ .
- ۲۰- پەرورەدەيا ئىسلامى ، بۆ قویناغا سەرەتایی ، وەرگىرانە ،
هەفلىر ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ و ۲۰۰۵ .
- ۲۱- ژياننامەيا پیغەمبەرى خودى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۲- دگەل مروقىن خودى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۳- چل حەدیسین ئیمامى نەوہوی ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۴- ئیمام موحمەدى كورى عەبدلوہەبابى وچەند نقيسینە کین
وى ، دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۵- سەرھاتى بین پیغەمبەران ومللەتین بۆرى ، (سى بەرگە)
دھۆك ۲۰۰۲ .
- ۲۶- تەفسیرا قورئانا پیرۆز (وەرگىرانە) دھۆك ۲۰۰۴ .
- ۲۴- كورى من ئەقەیە دینی تە ، دھۆك ۲۰۰۴ .
- ۲۵- یوسف وزلەيخا یا سەلىمى ھیزانى ، (بەرھەفکرن
وقفەوژارتن) دھۆك ۲۰۰۴ .
- ۲۶- لەیلا ومەجنون یا حارثى بدلیسى ، (بەرھەفکرن
وقفەوژارتن) ، دھۆك ۲۰۰۴ .

۲۷ - ل دۆر ئەدەبى كىرمانجى ل سەدسال نۆزدى ويىستى زايىنى ،
هەڧلىر ۲۰۰۴ .

۲۸ - ديوانا گازيا بەلەنگازا يا مەلا بەشيري بەدەوى ،
(بەرھەڧكرن) ، دھۆك ۲۰۰۴ .

۲۹ - ديوانا داھى يا مەلا نەذيري بەدەوى (بەرھەڧكرن) ، دھۆك
۲۰۰۴ .

۳۰ - مروفى بەرى ديروكى (وەرگيران) ۲۰۰۵ .

۳۱ - قورئان وزاينىا نوى ، چاپا ئىكى ۲۰۰۴ ، چاپا دووى
۲۰۰۶ .

۳۲ - باوهرى يا تەوھيدى ، يا د. صالح الفوزان ، وەرگيرانە ،
۲۰۰۵ .

۳۳ - ژن ل بەر سيبەرا ئيسلامى ، دھۆك ۲۰۰۵ .

۳۵ - مەم وزين ، ئەھمەدى خانى ، بەرھەڧكرن ، ۲۰۰۵ .

۳۶ - مەلا سەعيدى نوورسى وكتيبا وى باوهرنامەيا من ژ ھەردو
مەدرەسەيىن بەلايى ، بەرھەڧكرن و وەرگيران ، ۲۰۰۵ .

۳۷ - چاوا دى يىسە مروفەكى دلشاد ، يا د. عائىز القرنى ،
وەرگيرانە ، دھۆك ۲۰۰۶ .

۳۸ - ژ سالوھەتەين خوداپەريسان ، يا عمر التلمسانى ،
وەرگيرانە ، دھۆك ، ۲۰۰۶ .

- ۳۹ - ل بەر سىبەرا خودى ، دھۆك ۲۰۰۶ .
- ۴۰ - مرن و ژينا بەرزەخى ، دھۆك ، ۲۰۰۶ .
- ۴۱ - جەھنەم ۋارى پەشىمانان ، ۲۰۰۶ .
- ۴۲ - فەرھەنگا گۆتن و كرىارىن نەدورست ، دھۆك ، ۲۰۰۶ .
- ۴۳ - جىھانا خەۋنان ، دھۆك ، ۲۰۰۶ .
- ۴۴ - د گەل پىغەمبەرى ، دھۆك ، ۲۰۰۶ .